

რენტაბელური საოჯახო მეურნეობები – საქართველოს სოფლის მეურნეობის აღორძინებისა და განვითარების უტყუარი გზა

შოთა ყიზილაშვილი — სტუ-ს პროფესორი,
ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი
კონსტანტინე ყიზილაშვილი — სტუ-ს ასოცირებული პროფესორი,
ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი

რეზიუმე

წარმოდგენილ სტატიაში „რენტაბელური საოჯახო მეურნეობები — საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარების და აღორძინების უტყუარი გზა“ განხილულია საქართველოში სოფლის მეურნეობის ამჟამინდელი მდგომარეობა, მის განვითარებასა და აღორძინებაზე რენტაბელური საოჯახო მეურნეობების გავლენის საკითხები.

საქართველოს ამჟამინდელი სოფლის მეურნეობა ძალზე მძიმე მდგომარეობაშია, მცირდება სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების წარმოების დონე, მოსახლეობის სურსათით და სამრეწველო ნედლეულით უზრუნველყოფა.

სტატიის ავტორთა კვლევის შედეგად დადგენილია, რომ საქართველოს სოფლის მეურნეობის აღორძინების ერთ ერთი სწორი გზა არის, თანდათანობით მზარდი რენტაბელური საოჯახო მეურნეობების შექმნა. ასეთი მეურნეობების შექმნა მაშინაა შესაძლებელი, როცა კერძო მეურნეები თავიანთ მეურნეობებში წარმოებულ ნამეტ და ნამატ სოფლის მეურნეობის პროდუქტებს მთლიანად გაყიდონ და შემოსულ ფულად სახსრებს მეურნეობის უკეთ მოწყობაში და განვითარებაში გამოიყენებენ. სტატიის ავტორებს ამ პრობლემების გადაწყვეტის გზად მიაჩნიათ სოფლის მეურნეობის პროდუქტების შესყიდვის სახელმწიფო სტრუქტურების შექმნა.

საკვანძო სიტყვები: სოფლის მეურნეობა, რენტაბელური საოჯახო მეურნეობები, წარმოების დონე.

Резюме

В представленной статье „Рентабельные семейные хозяйства- верный путь развития и возрождения сельского хозяйства Грузии“ рассмотрено сегодняшнее состояние сельского хозяйства в Грузии и обсуждаются вопросы влияния рентабельных семейных хозяйств на его развитие.

Нынешнее грузинское сельское хозяйство находится в очень тяжелом состоянии; уменьшается уровень производства сельскохозяйственных продуктов, обеспечение населения продуктами и производственным сырьем.

В результате исследования авторов статьи установлено, что единственный верный путь возрождения сельского хозяйства Грузии состоит в создании постепенно растущих рентабельных семейных хозяйств. Создание таких хозяйств возможно лишь в том случае, если частные предприниматели будут продавать излишки производимых в своем хозяйстве продуктов, а вырученные деньги используют для улучшения и развития своего хозяйства. Авторы статьи считают, что путь решения проблем- это создание государственных структур для закупки продуктов сельского хозяйства.

Ключевые слова: сельское хозяйство, Рентабельные семейные хозяйства, уровень производства.

მსოფლიო რუკაზე ალბათ, ნაკლებად მოიძებნება საქართველოს მსგავსი მაღლიანი ბუნებრივ-კლიმატური პირობების მქონე ქვეყანა, სადაც ტერიტორიის მრავალფეროვანი ექსპოზიციის რელიეფისა და მდიდარი ნიადაგების მეოხებით შესაძლებელია უზრუნველყოფილი იყოს სოფლის მეურნეობის მრავალნაირი კულტურის განვითარება და ბუნებრივი სათიბ-საძოვრების სიუხვით მეცხოველეობის მძლავრი საკვები ბაზის შექმნა. ამიტომ, საქართველო ისტორიულად ჩამოყალიბებული, თანაბარზომიერად მაღალგანვითარებული, მრავალდარგოვანი სოფლის მეურნეობის ქვეყანა იყო თავისი რეგიონებითა და კუთხე-კუთხულებით, ბუნებრივი თუ ეკონომიკური პირობებით, შრომითი ჩვევებით, სანარმოო ტრადიციებით. სწორედ სასურველმა ბუნებრივმა პირობებმა და საუკეთესო გონივრულმა შრომითმა ჩვევებმა ქართველ ხალხს იმის საშუალება მისცეს, რომ საუკუნეების მანძილზე გამოეყვანა ხორბლისა და სხვა მარცვლოვანი და პარკოსანი, ვაზის, ხეხილის თუ სხვა კულტურების, ძროხის,

ცხვრის, თხის, ღორის, კამეჩის, ცხენის, ფუტკრის, ფრინველის მრავალი უნიკალური ჯიშის და ამის საფუძველზე განვითარებინა მრავალდარგოვანი სოფლის მეურნეობა.

ქართული, ეროვნულ-ტრადიციული თანაბარზომიერი მაღალგანვითარებული მრავალდარგოვანი სოფლის მეურნეობის არსებობის პერიოდში ქართველ ხალხს ყოველთვის ჰქონდა თავისთვის სამყოფი და ნამეტი სურსათ-საწოვაც. მაგალითად, საქართველოდან 1885 წელს ბათუმის და ფოთის ნავსადგურებიდან საზღვარგარეთ გატანილ იქნა 6207,0 ათასი ფუთი სიმინდი – 60,0 მილიონი მანეთის.

ასეთ ქვეყანაში დღეს სოფლის მეურნეობა უაღრესად მძიმე მდგომარეობაშია, მცირდება სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების წარმოების დონე, მოსახლეობის სურსათით და მრეწველობის ნედლეულით უზრუნველყოფა, რის გამოც გვიხდება ყოველწლიურად სხვა ქვეყნებიდან სასურსათო და საფურაჟე მარცვლეულის, კარტოფილის, ბოსტნეულ-ბაჩჩეულის, ხორცის, კარაქის, მცენარეული ზეთის, შაქრის და სხვა პროდუქტების დაახლოებით ოთხმოც პროცენტზე მეტის შემოტანა. მაგალითად, საქართველოში 2011 წელს უცხოეთიდან შემოტანილი 184,2 მლნ დოლარის ღირებულების ხორბალი (მაშინ, როდესაც ქვეყანაში გვაქვს ხორბლის ბელელი – შირაქი), 89,7 მლნ დოლარის შაქარი (მაშინ, როდესაც ქვეყანაში გვაქვს შაქრის უნიკალური ნედლეულის შაქრის ჭარხლის ბელელი – შიდა ქართლი), საკვები პროდუქტები და ცოცხალი ცხოველები 929,4 მლნ დოლარის. წარმოვიდგინოთ ამ უზარმაზარი ფულადი სახსრების თუნდაც მცირე ნაწილის გამოყენება ამ სფეროში რა სიკეთეს მოგვცემდა. ამიტომ საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარება ყოველმხრივ გააზრებულ, გონივრულ და ახლებურ მიდგომას მოითხოვს, რათა განვითარდეს საქართველოსათვის დამახასიათებელი მაღალგანვითარებული მრავალდარგოვანი სოფლის მეურნეობა, რაც მყარი საფუძველი იქნება იმისა, რომ მთლიანად გადაიჭრას საქართველოს მოსახლეობის და ტურისტების საკუთარი რესურსების ხარჯზე სასურსათო პროდუქტებით უზრუნველყოფის პრობლემა.

საქართველოს სოფლის მეურნეობის აღორძინება-განვითარების საფუძვლად მიჩნეული იყო საქართველოში 1992 წელს ჩატარებული მიწის რეფორმა – არსებული სიციალისტური სასოფლო-სამეურნეო საწარმოების დაშლისა და პრივატიზაციის გზით მიწის კერძო საკუთ-

რებაში გადაცემა. ყოველი ეკონომიკური რეფორმა ქვეყნის აღმშენებლობასთან უნდა იყოს დაკავშირებული, საზოგადოებრივი და სახელმწიფო ინტერესების მიხედვით უნდა ხორციელდებოდეს, მაგრამ საქართველოში აგრარული რეფორმა მისთვის წინასწარ საჭირო და აუცილებელი წინაპირობების გაუთვალისწინებლად ჩატარდა. მიტომ ამ აქტს ხალხისთვის არსებითად სიკეთე არ მოუტანია, გარდა მიწის კერძო მფლობელობაში მიღებისა.

მიწის რეფორმის შედეგად საქართველოში კერძო საკუთრებაში გადასულია 949,0 ათასი ჰექტარი მიწა. აქედან 769,0 ათასი ჰექტარი სასოფლო-სამეურნეო სავარგულია, მათ შორის სახნავი – 442,0 ათასი ჰექტარი, მრავალწლიანი ნარგავები – 180,0 ათასი ჰექტარი, სათიბი – 43,0 ათასი ჰექტარი, საძოვარი – 84,0 ათასი ჰექტარი. მილიონზე მეტმა მოსახლემ მიწა კერძო საკუთრებაში მიიღო უფასოდ, გრძელდება საოჯახო და გაუცემელი მიწის ფართობების განკერძოება. საქართველოში 2 მილიონამდე მცხოვრებია მიწის მესაკუთრე.

მიწის გამოყენების არსებული ფორმების – კოლმეურნეობების და საბჭოთა მეურნეობების რეორგანიზაცია-დაშლის შედეგად სასოფლო-სამეურნეო საწარმოების მიწის ფართობების ზომები ჩამოყალიბდა შემდეგნაირად: ათი 40%-მდე იყენებს 0,5 ჰექტრამდე მიწას; 0,5 ჰექტრიდან 1 ჰექტრამდე – 30% 1 ჰექტრიდან 5 ჰექტრამდე – 30% 5 ჰექტრიდან 50 ჰექტრამდე – 14% 50 ჰექტრიდან 200 ჰექტრამდე – 0,16%; 200 ჰექტრიდან 500 ჰექტრამდე – 0,03%; 50 ჰექტარზე ზევით – 0,001%. შაშუალოდ ერთი მეურნეობის მიწის ფართობი 4-5 ნაკვეთისაგან შედგება.

როგორც ზემოთ მოტანილი მონაცემებიდან ჩანს, მიწის რეფორმის შედეგად ქვეყნის მასშტაბით 70 %-ია იმ მიწათმოსარგებლეთა რიცხვი, რომელთა საკუთრებაშია 0,5 ჰექტრამდე მიწა. ამიტომ ასეთ დაქუცმაცებულ მცირე ზომის ნაკვეთებზე ძნელი გახდა მაღალინტენსიური და ეფექტიანი მეურნეობების შექმნა. შწორედ მცირე ზომის არარენტაბელური მეურნეობების არსებობის შედეგია ის, რომ საქართველოში სასოფლო-სამეურნეო წარმოების დონე კი არ იზრდება, არამედ თანდათანობით მცირდება. მაგალითად, 2005 და 2012 წლებში საკუთრების ყველა ფორმის მეურნეობებში მემცენარეობის პროდუქტების წარმოება (ათ. ტონობით) ასეთია: ხორბალი 190,1 და 95,8 (შემცირდა 93,3 ათ. ტონით); სიმინდი – 421,3 და 169,6 (შემცირდა 141,7 ათ.ტონით); კარტოფი-

ლი - 432,2 და 273,9 (შემცირდა 158,3 ათ ტონით); ბოსტნეული - 436,4 და 185,8 (შემცირდა 250,6 ათ ტონით); ბალჩეული - 119,6 და 42,8 (ჩაის ხარისხოვანი ფოთოლი - 22,8 და 2,9 (შემცირდა 19,9 ათ.ტონით) და ა. შ. საკუთრების ყველა ფორმის მეურნეობებში მეცხოველეობის პროდუქტების წარმოება ამავე წლებში შეადგენდა: ხორცის დაკლული წონით - 104,7 ათას და 19,3 ათას ტონას (შემცირდა 55,4 ათ ტონით); რძე - 755,7 და 582,1 ათასი ტონა (შემცირდა 173,6 ათ. ტონით); კვერცხი -504,6 და 483,1 მლნ. ცალი (შემცირდა 21,5 მლნ ცალით); მატყლი - 2,2 და 1,7 ათასი ტონა (შემცირდა 0,5 ათ. ტონით).

საქართველოში წარმოებული სოფლის მეურნეობის პროდუქციიდან ოჯახურ მეურნეობებზე მოდიოდა ხორბლის 90,0%, სიმინდის - 98% კარტოფილის - 98, ბოსტნეულის - 100, ბალჩეულის - 100, ხილის - 99, ყურძნის -94, ციტრუსების -100, ჩაის ხარისხოვანი ფოთლის -55, ხორცის -94, რძის - 99, კვერცხის - 37, მატყლის -100 % და ა.შ

ჩვენს მიერ საოჯახო მეურნეობების სამეურნეო საქმიანობის შესწავლის შედეგად დადგინდა, რომ ქვეყანაში ოთხმოც პროცენტზე მეტი კერძო მეურნეები სხვადასხვა მიზეზების (მცირე რაოდენობის სოფლის მეურნეობის პროდუქტები, ბაზრის სიშორე, პროდუქტების შესყიდვის სახელმწიფო სტრუქტურების არარსებობა, ფულადი სახსრების არქონა და სხვა) გამო, თავიანთ მეურნეობებში წარმოებულ ნამეტ და ნამატ სოფლის მეურნეობის პროდუქტებს ვერ ყიდიან, მაშინ როდესაც ეს პროდუქტები არის მათი შემოსავლის ერთადერთი წყარო. ამიტომ კერძო მეურნეების უმეტესობა თავიანთ მეურნეობებში აწარმოებენ მხოლოდ იმ რაოდენობის სოფლის მეურნეობის პროდუქტებს, რომელიც თავიანთი ოჯახის მოთხოვნილებების დაკმაყოფილები-სათვის არის საჭირო. ბუნებრივია, ასეთ პირობებში სოფლის მეურნეობის აღორძინებაზე ფიქრიც კი ზედმეტია. საქართველოს სოფლის მეურნეობაში შექმნილი მძიმე დგომარეობის დროულად გამოსწორების და მისი შემდგომი ნორმალური განვითარება-აღორძინებისათვის

ერთადერთი სწორი გზა არის, თანდათანობით მზარდი რენტაბელური მეურნეობების შექმნა. ასეთი მეურნეობების შექმნა მაშინ იქნება შესაძლებელი, როცა კერძო მეურნეები თავიანთ მეურნეობებში წარმოებულ ნამეტ და ნამატ სოფლის მეურნეობის პროდუქტებს მთლიანად გაყიდიან და შემოსულ ფულად სახსრებს მეურნეობების უკეთ მოწყობაში და განვითარებაში გამოიყენებენ.

ჩვენი აზრით, რადგანაც კერძო მეურნეები ვერ ახერხებენ თავიანთ მეურნეობებში წარმოებული ნამეტ და ნამატი სოფლის მეურნეობის პროდუქტების გაყიდვა-რეალიზაციას, ამიტომ ამ პრობლემის გადაწყვეტის ყველაზე ეფექტური გზა არის სახელმწიფო სტრუქტურების შექმნა და მათ მიერ ამ პროდუქტების გარანტირებული ფასებით შესყიდვა. ამ შემთხვევაში კერძო მეურნეებს საშუალება ექნებათ, მათ მიერ წარმოებული ნამეტი და ნამატი სოფლის მეურნეობის პროდუქტები მთლიანად გაყიდონ და მიღებული ფულადი სახსრებით თანდათანობით თავიანთი მეურნეობები გააფართოვონ და რენტაბელური მეურნეობები შექმნან.

რენტაბელური საოჯახო მეურნეობების თანდათანობითი შექმნა არის საქართველოს სოფლის მეურნეობის აღორძინება-განვითარების უტყუარი გზა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ყიზილაშვილი შ. ყიზილაშვილი კ. ტურიზმისა და სოფლის მეურნეობის განვითარების პრობლემები საქართველოში. ჟურნ. „საქართველოს ეკონომიკა“, 2008წ. 6, გვ. 61-63.
2. ყიზილაშვილი კ. ქართული ტრადიციები - საქართველოში ტურიზმის განვითარების ფენომენი. ჟურნ. ეკონომიკა, 2008, 11-12, გვ.148-150
3. ყიზილაშვილი შ. ყიზილაშვილი კ. სარწყავი მიწათმოქმედება - საქართველოს სოფლის მეურნეობის აღორძინების მაგისტრალური მიმართულება. ჟურნ. „საქართველოს ეკონომიკა“ 3, 2012წ. გვ.12